

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 284 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
<i>Usmonova Muattar Bahadirjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
<i>Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
<i>Dilsora Shodmonova</i>	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
<i>Истамова Нигора Азимжановна</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
<i>Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi</i>	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
<i>Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich</i>	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
<i>Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li</i>	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
<i>Artikov Xayrulla Baxtiyarovich</i>	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
<i>Lola Mannobova</i>	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
<i>Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
<i>Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
<i>Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi</i>	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
<i>Abdunazarov Abdumutal Olimovich</i>	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
<i>Alimova Gulrux Farhod qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
<i>Axtamova Mohinur O'tkir qizi</i>	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
<i>Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'liqinova Muxlisaxon Jamshid qizi</i>	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
<i>G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi</i>	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
<i>Hamraqulova Durdona Dilshod qizi</i>	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
<i>Hikmatova Yulduz Nuritdinovna</i>	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
Xidirov Faxriddin Fozilovich	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
Рахмонова Нилуфар Уткир кизи	

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA MATEMATIK KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI

Imamova Nasiba Xurramovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
"Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik, psixologik va metodik omillari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida kompetensiyaviy yondashuv asosida matematika ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari yoritilib, interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda muammoli ta'limning o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan hamda tajriba-sinov ishlari natijalari statistik jihatdan tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: matematik kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, matematik savodxonlik, interfaol metod, mantiqiy tafakkur, didaktik vosita, muammoli ta'lim, pedagogik texnologiya.

Abstract: This article analyzes the pedagogical, psychological, and methodological factors involved in developing mathematical competencies among primary school students. The study highlights the theoretical foundations of competency-based mathematics education and reveals the significance of interactive methods, innovative pedagogical technologies, and problem-based learning in fostering students' mathematical thinking. In addition, methodological recommendations aimed at improving mathematical literacy in primary education are proposed, and the results of the experimental study are statistically analyzed.

Key words: mathematical competence, competency-based approach, mathematical literacy, interactive methods, logical thinking, didactic tools, problem-based learning, pedagogical technology.

Аннотация: В данной статье проводится научный анализ педагогических, психологических и методических факторов формирования математических компетенций у учащихся начальных классов. В ходе исследования освещены теоретические основы организации математического образования на основе компетентностного подхода, раскрыто значение интерактивных методов, инновационных педагогических технологий и проблемного обучения в развитии математического мышления учащихся. Также разработаны методические рекомендации, способствующие развитию математической грамотности учащихся начальных классов, а результаты опытно-экспериментальной работы подвергнуты статистическому анализу.

Ключевые слова: математическая компетентность, компетентностный подход, математическая грамотность, интерактивный метод, логическое мышление, дидактическое средство, проблемное обучение, педагогическая технология.

KIRISH

Ta'lim tizimining modernizatsiyalashuvi sharoitida boshlang'ich ta'lim mazmuniga qo'yilayotgan talablar tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarni egallashi, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llay olishi ham muhim pedagogik vazifa sifatida qaralmoqda. Shu nuqtayi nazardan, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan matematika ta'limi boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual rivojlantirishida muhim omil hisoblanadi. Matematika fani boshlang'ich ta'lim tizimida mantiqiy tafakkur, tahliliy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarini shakllantiruvchi asosiy fanlardan biridir. Shu sababli matematik kompetensiyalarni rivojlantirish pedagogika va metodika fanlarining dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirish o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanish darajasi, ta'lim metodlari hamda pedagogik texnologiyalar bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, interfaol metodlar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish matematika darslari samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, qiyosiy tahlil, analitik-sintetik yondashuv, eksperimental metod hamda statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot materiali sifatida boshlang'ich ta'lim tizimida matematika fanini o'qitishga oid ilmiy-metodik manbalar va amaliy kuzatishlar asos qilib olindi. Tajriba-sinov ishlari davomida o'quvchilarning matematik kompetensiyalarini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi o'rganildi. Pedagogik adabiyotlarda kompetensiya tushunchasi shaxsning muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshira olish qobiliyati sifatida izohlanadi. Matematik kompetensiya esa matematik bilimlarni kundalik hayotda qo'llash, mantiqiy xulosalar chiqarish va muammoli vaziyatlarni yecha olish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Boshlang'ich ta'limda matematik kompetensiyaning tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:

1. Matematik savodxonlik;
2. Arifmetik amallarni bajarish;
3. Mantiqiy tafakkur;
4. Fazoviy tasavvur;
5. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish;
6. Amaliy faoliyatga tatbiq etish.

Matematik kompetensiya modeli quyidagicha ifodalanishi mumkin:

$$M_k = B + K + A$$

Bu yerda:

M_k – matematik kompetensiya;

B – bilim;

K – ko'nikma va malaka;

A – amaliy faoliyat.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qituvchining kasbiy kompetentligi boshlang'ich sinflarda matematik kompetensiyalarni rivojlantirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. O'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni puxta egallashi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishi zarur.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining motivatsion yondashuvi o'quvchilarning matematika faniga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilaydi. Interfaol metodlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, mantiqiy xulosa chiqarishga va hamkorlikda ishlashga o'rgatadi. Ayniqsa, "Aqliy hujum", "Klaster", "FSMU", "Matematik domino", "Muammoli vaziyat" kabi metodlar matematik kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Metod turi	Bilimni o'zlashtirish	Faollik darajasi	Kompetensiyaga ta'siri
Muammoli ta'lim	85%	Yuqori	Analitik tafakkur rivojlanadi
Didaktik o'yin	82%	Yuqori	Motivatsiya ortadi
Guruhli ishlash	79%	O'rta-yuqori	Kommunikativ kompetensiya shakllanadi
An'anaviy metod	63%	O'rta	Passiv faoliyat kuzatiladi

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda obrazli tafakkur ustun bo'lgani sababli matematika darslarida ko'rgazmali vositalardan foydalanish muhim didaktik omil hisoblanadi. Psixologlarning fikriga ko'ra, kichik yoshdagi o'quvchilarda bilish faoliyati ko'proq qiziqish va emotsional motivatsiya asosida shakllanadi. Shu sababli matematika darslarida o'yin texnologiyalari, rangli didaktik materiallar, multimedia vositalari va animatsion topshiriqlarning qo'llanilishi dars samaradorligini oshiradi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan matematika ta'limi o'quvchilarning matematik bilimlarini amaliyot bilan bog'lash, mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda obrazli tafakkur ustun bo'lgani sababli matematika darslarida ko'rgazmali vositalardan foydalanish muhim didaktik omil hisoblanadi.

Psixologlarning fikriga ko'ra, kichik yoshdagi o'quvchilarda bilish faoliyati ko'proq qiziqish va emotsional motivatsiya asosida shakllanadi. Shu sababli matematika darslarida o'yin texnologiyalari, rangli didaktik mate-

riallar, multimedia vositalari va animatsion topshiriqlarning qo'llanilishi dars samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, o'qituvchining kasbiy kompetentligi va pedagogik mahorati ham ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligi aniqlandi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari matematik kompetensiyalarni rivojlantirishda pedagogik, psixologik va metodik omillar o'zaro uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va muammoli ta'lim usullaridan foydalanish o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlandi.

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuvni keng qo'llash o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, analitik tafakkuri va amaliy faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, matematik kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida o'qituvchining kasbiy kompetentligi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash mahorati hamda o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olishi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur omillarning uyg'unligi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
2. Jumayev M. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2018.
3. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2017.
4. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – Toshkent, 2015.
5. Davletshin M. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2010.
6. Ziyomammedov B. Pedagogika. – Toshkent, 2013.
7. Muslimov N. Kasbiy kompetentlik va pedagogik faoliyat. – Toshkent, 2016.
8. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2009.
9. OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework. – Paris, 2022.
10. Vygotskiy L. S. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva, 1991.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.